

DOORSTROOM

informatiebulletin

Schaapskudde het Stroomdal houdt strubben en heide in stand

In dit nummer

- Schaapskudde het Stroomdal
- Even kijken: fietspad bij Kamp Westerbork
- Drentsche Aa als inspiratiebron: Frieda Heyting
- Toen en nu: radiotelescoop Westerbork
- Nieuws: nieuw streekbrood, voortgang Westerlanden, Landschapvisie, bestuurlijke voorbereidingscommissie
- Activiteiten uitgelicht

Nummer 27
Oktober 2016

Inmiddels zijn ze een bekende verschijning in het noordoostelijke deel van het Drentsche Aa-gebied: de herders van Schaapskudde Het Stroomdal. Ze trekken veel bekijks als ze met hun schapen en honden dwars door Schipborg, Zeegse, Oudemolen of Anloo trekken op weg van het ene heideterrein naar het andere. De kudde begraaft natuurterreinen van Staatsbosbeheer in de omgeving van deze dorpen. 'In ieder dorp beschouwen ze ons als 'hun' kudde', stelt herder Reinier van Klinken met plezier vast.

Hun thuisbasis is het gebied De Strubben - Kniphorstbosch. Hier is het ook allemaal begonnen, tien jaar geleden. Staatsbosbeheer voerde toen een herinrichting van dit gebied uit, waarbij de oude eikenstrubben werden ontdaan van opslag, zodat ze letterlijk en figuurlijk weer lucht en licht kregen en beter tot hun recht kwamen. Om te voorkomen dat

het gebied binnen de kortste keren opnieuw dicht zou groeien, was – per direct en vervolgens permanent – een schaapskudde nodig. De schapen eten de opkomende jonge boompjes. 'Dat is een constant gevecht', vertelt Reiniers partner en collega-herder Coos Drost, 'vooral in zo'n groeizame zomer als deze. Je laat de schapen ergens flink grazen en

Drenthe

Schaapskudde het Stroomdal houdt strubben en heide

(vervolg van voorpagina)

als je er twee weken later weer komt, zie je al bijna niet meer waar je geweest bent, zoveel zaailingen zijn er opgekomen.’ Het grote voordeel van een gehoede kudde is dat je de schapen kun sturen naar de plekken waar ze het meest nodig zijn.

Nieuwe strubben

De strubben zelf danken hun bestaan trouwens ook aan begrazing door schapen. Doordat de schapen vroeger herhaaldelijk aan de jonge eiken vraten, kregen die hun merkwaardige vorm: laag, maar breed uitstoelend en schilderachtig kronkelend. ‘Het aardige is dat er nu nieuwe strubben ontstaan. Landschapshoogleraar Theo Spek was erg enthousiast toen hij dat ontdekte’, vertelt Reinier.

Ook heide blijft alleen in stand bij de gratie van grazende dieren die de opkomende boompjes te lijf gaan. Maar de kudde doet meer: de schapen vreten ook flink van de bochtige smele, het gras dat de heidestruiken anders dreigt te verdringen. ‘En ’s winters ‘scheren’ ze de heide: ze eten de topjes’, legt Reinier uit. Dat helpt om de hei in goede conditie te houden. ‘Dankzij de begrazing zijn bij Zeegse jonge jeneverbessen opgekomen, wat heel bijzonder is.’ Nog een voordeel van een trekkende kudde: de schapen nemen veel plantenzaden mee in hun vacht (‘in schapenvachten zijn zaden van 180 soorten aan te treffen’) en helpen zo plantensoorten zich te verspreiden. Een van de effecten: ‘Je ziet

overal op de hogere koppen langs de Drentsche Aa weer heide opkomen.’

Heidekoe vreet pitrus

Naast de schapen hebben de herders ook een aantal heidekoeien onder hun hoede. ‘Die zijn echt een aanvulling’, vertelt Reinier. ‘Ze vreten veel meer pijpenstrootje (een ander gras dat heide kan verdringen, red.). En heel bijzonder: ze vreten pitrus. Zelfs in de zomer. De eerste

‘Je moet het samen doen’

keer stond ik daar raar van te kijken: schapen doen dat hooguit een enkele keer ’s winters als er echt niks anders te vreten valt.’ Ze hebben ook een heel andere manier van grazen: ‘Schapen grazen steeds voor zich uit en pakken steeds het lekkerste. Een koe gaat stilstaan en grondig om zich heen vreten. Zo krijg je een veel vollediger begrazingseffect.’

De heidekoeien – een oud maar bijna verdwenen ras – komen van Het Geldersch Landschap, dat er een paar ‘over’ had. Deze organisatie heeft er een fokprogramma mee opgezet, waar de groep van Het Stroomdal nu ook in meedraait (met dank aan het Gebiedsfonds Drentsche Aa).

in stand

Reinier: 'Cultuurhistorisch gezien passen de koeien hier, ze liepen hier vroeger ook. Ze doen het ook erg goed bij het publiek. Het zijn heel goedmoedige, benaderbare dieren. Al moet je natuurlijk niet tussen moeder en kalf gaan lopen.'

De koeien hebben nog een bijkomend voordeel. Voor schapen vormen loslopende honden een groot gevaar. De baasjes zijn daar zelden op aanspreekbaar. 'Ik probeer het al niet eens meer', vertelt Coos. 'Maar als ze de koeien zien, weten ze niet hoe snel ze de hond aan de riem moeten krijgen.'

Samenwerken

Afgezien van incidentele aanvaringen met onder meer hondenbezitters hebben de herders vooral veel positieve ervaringen met bewoners en bezoekers. 'Je hebt de leukste gesprekken en de meest bijzondere ontmoetingen', vertelt Reinier. 'Mensen vertellen je soms hun hele levensverhaal. Op mooie dagen word je bijna voortdurend aangesproken, je hebt een soort gidsfunctie. Als je een eenzaam bestaan op de stille heide zoekt, moet je hier geen herder worden.'

'Dit is een gebied waar heel veel dingen samen plaatsvinden: wonen, werken, allerlei vormen van recreatie, natuurbeheer. Je zult het dus samen moeten doen. In het algemeen vind ik dat de bewoners dat heel aardig lukt. Samenwerken is ook onze grondhouding. Zo stonden we in het begin sceptisch tegenover het FestiValderAa, maar nu hebben we een prima samenwerking', aldus Reinier. En hij ziet nog veel meer en verdergaande mogelijkheden voor samenwerking, met name met boeren in de omgeving. 'We hebben al een goede samenwerking met veehouder Albert Schuiling. Momenteel vindt een onderzoek plaats naar de haalbaarheid van een project op grotere schaal, een soort coöperatie. Er liggen zo veel kansen om elkaar te versterken. Als we over een potstal beschikken, zouden boeren bijvoorbeeld onze mest kunnen gebruiken. Je gaat dan richting een gesloten systeem, net als vroeger met de potstal en de es. We kunnen zorgen voor winterbeweidning. Denk ook aan het uitwisselen van machines en van kennis. En we zouden

onze producten gezamenlijk kunnen vermarkten onder één naam.'

Het is voorlopig toekomstmuziek. Op dit moment hebben de herders nog genoeg praktische problemen, zoals het ontbreken van een stal en van voldoende 'vaste' grond voor met name de runderen. Maar ze laten zich daardoor niet uit het veld slaan: 'Het is een voorrecht om te lopen in zo'n mooi gebied.'

Hond aan de lijn! (Echt...)

'Mijn hond doet zoiets niet.' Het is de standaardreactie van iedere hondenbezitter. Maar soms doet ie het dus wél. Bijna iedere hond kan zich, als de prikkels zich aandienen, ineens ontpoppen tot schapendoder. 'In ons eerste seizoen zijn we daardoor alleen al op onze thuisbasis in De Strubben 36 lammeren kwijtgeraakt', vertelt Coos Drost. 'Sindsdien hebben we onze bedrijfsvoering aangepast. Maar je blijft als herder de hele dag op je qui-vive.' Dus als je blijft hondenbezitters: houd je hond aan de lijn in de begraasde gebieden. Of zoek een andere plek.

Voor veel kunstenaars – schilders, schrijvers, muzikanten – was en is de Drentsche Aa een bron van inspiratie. In deze rubriek vertellen zij wat het landschap van de Drentsche Aa voor hen betekent.

Fotografe Frieda Heyting koestert de naïeve ervaring

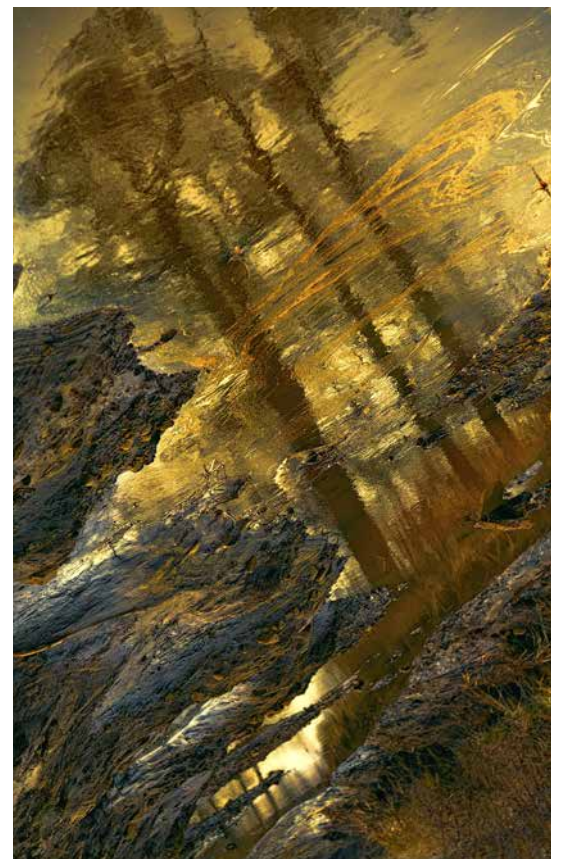
De meeste mensen waarderen in de Drentsche Aa vooral het romantische, harmonieuze van het landschap. Zo niet fotografe Frieda Heyting (71) uit Rolde. 'Wat mij aantrekt is niet de romantiek, maar juist het wilde, ruwe en rommelige. Sinds de oorspronkelijke loop van beken en stroompjes wordt hersteld, maakt dat ongecultiveerde, natuurlijke, op steeds meer plekken deel uit van dit cultuurlandschap van de Drentsche Aa.'

Haar foto's zijn dan ook niet per se 'mooi' in de zin van 'aangenaam voor het oog'. Esthetiek speelt wel degelijk een belangrijke rol in haar werk, maar dan in een andere betekenis dan amateurfotografen daar vaak aan geven. 'In de fotografiewereld betekent 'esthetisch' dan: mooi van lijnen of vorm maar zonder inhoud. Een jammerlijke misvatting', stelt Frieda, die hoogleraar filosofie van de pedagogische wetenschappen was aan de Universiteit van Amsterdam. 'In de filosofie wordt schoonheid juist als een van de grondwaarden van het menselijk bestaan gezien. Net als het goede en het ware verwijst ook het schone naar een existentiële dimensie. Esthetiek zet je in om

die diepere laag bloot te leggen. En zoals de waarheid niet altijd aangenaam is, is schoonheid ook niet altijd mooi in de zin van prettig om te zien. 'Esthetisch' als synoniem van 'mooi' opvatten, doet het esthetische verschrikkelijk onrecht.'

Techniek

Het hoogleraarschap ligt inmiddels tien jaar achter haar. Na haar emeritaat verhuisde Frieda met haar man naar Drenthe én pakte ze de fotografie op. 'Ik kon kiezen tussen langzaam marginaliseren in mijn vakgebied of iets heel nieuws gaan leren. Ik had al sinds mijn jonge jaren een camera op tafel liggen, maar was er nooit aan toegekomen om er serieus iets mee te doen. Nu heb ik alle mogelijke cursussen

Toen en nu

Radiosterrenwacht Westerbork

gevolgd en boeken gelezen en overal uitgehaald wat van mijn gading was. De techniek kostte me niet zo veel moeite; dat aspect spreekt me ook wel aan. Ik ben ooit begonnen met natuurkunde studeren, dus de werking van een lens was geen nieuws voor me.'

'Een observator ben ik van nature. En al experimenterend leerde ik gaandeweg beter kijken. Tegelijk leerde ik mijn woonomgeving, die we bewust gekozen hadden vanwege de natuurlijke kenmerken, steeds beter kennen en ging ik de fotografische mogelijkheden daarvan zien. Die twee aspecten, de natuur en het kijken, observeren, vielen steeds meer samen.'

Beleving

'Daarbij ben ik niet uit op informatie over de natuur zoals bijvoorbeeld een bioloog; het gaat mij om de beleving. Mijn streven is vast te leggen wat ik zie en ervaar op een bepaalde plek op een bepaald moment. Ik koester de naïeve ervaring. Daarbij experimenteer ik met allerlei technieken, zowel bij het maken van de foto als bij de nabewerking. Bijvoorbeeld door de camera te bewegen om onbelangrijke details te vervagen en structuren te versterken, of door meerdere foto's over elkaar heen te nemen om verschillende facetten van het onderwerp in één beeld te verenigen. Maar ik experimenteer nooit om het experimenteren zelf. Alle technieken die ik gebruik staan in dienst van dat ene doel: om in beeld te brengen wat ik ervaar in het landschap, op die plek, op dat moment. Om het schone in filosofische zin boven water te krijgen. En als ik de commentaren bekijk die ik kreeg op de exposities van mijn foto's, denk ik: misschien lukt het een beetje...'

Foto's van Frieda Heyting waren onder meer te zien op exposities in Galerie Lemferdinge in Eelde-Paterswolde en in de bibliotheek in Rolde. Veel voorbeelden van haar werk, waaronder een serie over de hermeandering van het Deurzerdiep ('De Drentsche Aa op de schop ... en daarna'), zijn te vinden op haar website: www.friedaheyting.nl

Naast het terrein van het voormalige Kamp Westerbork staan de veertien schotelantennes van de radiosterrenwacht Westerbork, oftewel de 'Westerbork Synthese Radio Telescoop' (WSRT). De parabolische antennes staan in oost-westrichting over een lengte van bijna drie kilometer. Tien schotels hebben een vaste positie; de vier oostelijke zijn verrijdbaar over een spoor. Door de radiogolven van de afzonderlijke schotels met elkaar te laten interfereren kan een telescoop met een diameter van 2,7 kilometer worden nagebootst. Zo kunnen afbeeldingen gemaakt worden van radiobronnen, bijvoorbeeld sterrenstelsels. De radiotelescoop is in 1970 in gebruik genomen. Volgens de onderzoekers is het een van de beste telescopen ter wereld om radiogolven uit het heelal in kaart te brengen. Om die positie vast te houden is de telescoop in de loop der jaren voortdurend verbeterd. In 2010 is opnieuw een belangrijke stap gezet. De oude radioantennes – een enkele antenne op elk van de veertien schotels – worden vervangen door een matrix van meer dan honderd gekoppelde antennes voor twaalf van de veertien schotels. Met deze revolutionaire 'radiocamera' wordt het beeldveld van de telescoop meer dan dertig maal vergroot'. Dat stelt sterrenkundigen in staat om op geheel nieuwe wijze sterrenstelsels, pulsars en magnetische velden in de kosmos te bestuderen.

Bij de parkeerplaats bij Herinneringskamp Westerbork start het Melkwegpad: een wandelroute waarin de fascinerende wereld van het heelal en centraal staat. Spelenderwijs leert jong en oud over de werking van de enorme schotels. Het pad loopt langs de grootste zandbak van Drenthe, een speelplaats zo groot als een voetbalveld.

Nieuw streekbrood verbindt boer en consument

Binnenkort liggen enkele nieuwe Drentsche Aa streekbroden in de schappen van bakkers en (boerderij)winkels in het Drentsche Aa-gebied. Een eerste mijlpaal voor het 'Graanproject' van de Agrarische Natuurvereniging (ANV) Drenthe. Boeren in het gebied verbouwen op milieuvriendelijke wijze granen – tarwe, rogge en spelt – die molenaar Pot in Kropswolde verwerkt tot meel, waarvan bakkers in het Drentsche Aa-gebied vervolgens de broden bakken.

'Een verbindend project', aldus een enthousiaste Jan Reinder Smeenge, bestuurslid van de ANV en zelf als boer deelnemer aan het project. 'Het verbindt boeren, molenaar, bakkers en consumenten. En in de toekomst willen we via een educatieve fietsroute ook recreanten erbij betrekken.'

Dit jaar deden vijf boeren uit verschillende delen van het gebied mee met bij elkaar een kleine dertig hectare. De oogst is opgeslagen in eigen silo's van de ANV op haar terrein in Rolde. Overigens bleek niet de hele oogst bruikbaar. Met name een flink deel van de baktarwe voldeed door het natte weer niet aan de hoge kwaliteitseisen die voor dit project gelden. Dat lijkt misschien ontmoedigend, maar volgens Smeenge is het juist een stimulans om het de komende jaren steeds beter te doen. 'Dit is voor iedereen iets nieuws en dat is een leerproces.'

Foto: Patrick Harris

Inrichting Westerlanden en Besloten Venen bijna af

De herinrichting van de Westerlanden, het beekdal van de Drentsche Aa ter hoogte van Noordlaarderbos en Vijftig Bunder, is bijna klaar. Op dit moment is het laatste grote onderdeel in uitvoering: het verwijderen van de kade langs de Drentsche Aa over een lengte van 2,5 kilometer. Eerder al zijn onder andere sloten gedempt en delen van het gebied geplagd. Het resultaat is een natter natuurgebied, waarin de beek weer haar gang kan gaan en buiten haar oevers kan treden. Op termijn kan daardoor een beekdallandschap ontstaan met vochtige hooilanden en overstromingsgebieden, waar bevers, otters, blauwborsten en dotterbloemen zich thuis voelen. Van dat landschap kan volop worden genoten: in het kader van het project zijn ook fietspaden aangelegd en verbeterd, is een brug in de Pollse laan gemaakt en zijn er worden diverse (picknick)bankjes geplaatst. Het nu nog geasfalteerde Drentse deel van de Westersche Weg (ter hoogte van de Vijftig Bunder) wordt nog vervangen door een zandweg met daarnaast een betonfietspad. Ook de inrichting van de aangrenzende Besloten Venen is nagenoeg voltooid. Er komt nog een duiker onder de Zuidlaarderweg waardoor dieren, waaronder otter en bever, hier veilig kunnen passeren. Eerder is al een soortgelijke duiker geplaatst onder de Lageweg. De Besloten Venen vormen een essentiële schakel in de ecologische verbindingzone tussen het Drentsche Aa-gebied en het Zuidlaardermeergebied. Deze zone wordt in de toekomst verder ingericht.

Foto: Proländer/Bart-Jan Prak

Nieuw fietspad rond Kamp

Foto: Evert Thomas

Het terrein van Kamp Westerbork is de afgelopen jaren heringericht om zijn functie als plek van herinnering en bezinning nog beter te vervullen (www.kampwesterbork.nl). Daarbij paste niet het gebruik van de weg over het kampterrein – waarlangs het spoor liep waarover de treinen naar de vernietigingskampen vertrokken – als drukke route voor doorgaand (recreatief) fietsverkeer. Daarom is afgelopen voorjaar een nieuw fietspad om het kampterrein heen aangelegd.

Het is een mooi traject geworden, dat afwisselend door naald- en loofbos slingert. Bij het bepalen van het tracé is rekening gehouden met de natuur. Zo is een boom ontzien waarin een boomarter huisde.

Bestuurlijke voorbereidingscommissie ingesteld voor uitvoering grote beleidsplannen

In het Drentsche Aa-gebied moeten in de komende jaren flinke beleidsopgaven gerealiseerd worden. De afronding van het Natuurnetwerk Drenthe (voorheen Ecologische Hoofdstructuur), de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan, doelen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof, verbetering van de waterkwaliteit in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water en de inrichting van waterbergingsgebieden. Er zijn talloze dwarsverbanden tussen al deze plannen en doelen. Daarom wil de provincie ze in samenhang uitvoeren, waarbij ook maatregelen voor landbouw en recreatie worden meegenomen.

Om dat alles voor te bereiden wordt dit najaar een bestuurlijke commissie geïnstalleerd. Daarin zijn vertegenwoordigd het waterschap, de gemeenten,

Drents Particulier Grondbezit, landbouworganisatie LTO en natuur- en milieuorganisaties. Onafhankelijk voorzitter van de commissie wordt burgemeester Marco Out van Assen. De provincie is opdrachtgever; de commissie gaat ook nauw samenwerken met het Overlegorgaan Drentsche Aa.

Grond gaat een hoofdrol spelen in de uitvoering: zo'n 500 hectare zal in de komende pakweg tien jaar van functie veranderen. Dat betekent dat er, naast mogelijk particulier natuurbeheer door bestaande eigenaren, ruiling en aankoop van gronden aan te pas zal komen. Daarvoor wordt een kavelruilcommissie ingesteld om tevens structuurverbetering voor de landbouw te realiseren.

Bewoners en ondernemers droegen bij aan herziene Landschapsvisie

De Landschapsvisie Drentsche Aa uit 2004 fungeerde de afgelopen jaren als gids voor de inrichting van het gebied. Na ruim tien jaar was de visie toe aan actualisatie. Een dezer dagen stelt het Overlegorgaan de herziene Landschapsvisie 2.0 vast. Bewoners en ondernemers van het gebied konden al eerder, op 21 september, in de Magnuskerk in Anloo kennis nemen van de belangrijkste veranderingen. Waaronder een aantal aspecten die direct aan hun eigen inbreng te danken zijn. Want bewoners en ondernemers hebben aan de herziening van de visie een belangrijke bijdrage geleverd.

Er waren bewonersbijeenkomsten in oktober en december 2015. Een werkgroep van zeven bewoners en ondernemers heeft de aandachtspunten die daarin naar voren kwamen verwerkt, daarbij begeleid door de BOKD = Brede Overleggroep Kleine Dorpen Drenthe. De rol van landbouwers in het beheer van het landschap en dorpsommetjes zijn twee van de punten die daardoor meer aandacht in de visie hebben gekregen. Meer algemeen is er in de herziene visie meer aandacht voor de landbouw en voor de leefbaarheid in de dorpen, en daarnaast voor de vrijetijdseconomie.

De samenwerking is iedereen goed bevallen. Het idee is om een permanente klankbordgroep van bewoners en ondernemers in het leven te roepen, die actief meedenkt over de inrichting van het gebied.

Westerbork

Zicht op het kampterrein is er vanaf het pad nauwelijks; alleen 's winters ontstaan doorkijkjes op de stukken waar het bos uit bladverliezende bomen bestaat. Maar het blijft ook voor fietsers een kleine moeite om desgewenst het kampterrein zelf te betreden. Dat kan zowel aan de westelijke als aan de oostelijke rand. En het kan en mag ook met de fiets, want een verbodsbord staat (nog?) nergens. Wel past het bij de aard van de plek om de fiets vervolgens naar te zetten of aan de hand te nemen en te voet verder te gaan. Het kampterrein blijft verder uiteraard via de oorspronkelijke route bereikbaar voor voetgangers en mindervaliden.

Even kijken

Het hele jaar door organiseert het Nationaal Park Drentsche Aa wandelexcursies onder leiding van ervaren gidsen. Hieronder een greep uit het aanbod van de komende maanden. Het complete overzicht vindt u in de Op Stap Krant (onder andere verkrijgbaar bij horecaondernemers in het Drentsche Aa-gebied) en (met de meest actuele gegevens) op onze website www.drentscheaa.nl. Deelname aan de excursies is gratis; aan het eind van de excursie kunt u een vrijwillige bijdrage voor het Gebiedsfonds Drentsche Aa geven. Aanmelden is niet nodig. Goede wandelschoenen of laarzen worden aanbevolen. Let op: uw hond mag niet mee.

Activiteiten uitgelicht

- **Zaterdag 29 oktober: 'Fotografeer en meer': Herfst in het bos**
Neem de camera mee naar het Lunsveen, het grootste ven in de boswachterij Gieten-Borger. In het water spiegelen de kleurige bomen van de bosrand aan de overzijde. Aan het ven grenst een open terrein met grassen en prachtig gekleurde alleenstaande beuken en berken. Op de boomstobben zitten veel minuscule paddenstoelen en korstmossen. Trek waterdichte schoenen aan: de mooiste fotoplekken kunnen drassig zijn.
Door de seizoenen heen worden meerdere fotografie-excursies gegeven. Ze zijn geschikt voor bezitters van alle typen camera's. Kijk in de Activiteitenkalender op www.drentscheaa.nl voor de overige data.
Start 13.30 uur, parkeerplaats Lunsveen in boswachterij Gieten-Borger. Neem vanaf de Rolderstraat (N857) in Borger de keienweg ter hoogte van nr. 9 (tussen km-paal 8,4 en 8,5).
- **Zondag 6 november: Nieuwe natuur rond de Elperstroom**
De wandeling staat in het teken van de recente natuurontwikkeling in dit belangrijke natuurgebied. In het beekdal komen bijzondere planten, vogels en vlinders voor. In de afgelopen jaren is de waterhuishouding in het voordeel van de natuur verbeterd. De bovenloop van de beek heeft haar kronkelende loop teruggekregen.
Start 14.00 uur, parkeerplaats Zwattepad. Bereikbaar vanaf de Schoonloëweg (N374) tussen Schoonloo en Elp.
- **Zondag 13 november: Zwerftocht door Gasterse Duinen en omgeving**
De Gasterse Duinen is archeologisch, geologisch en landschappelijk een bijzonder gebied. Tijdens de wandeling komt de geschiedenis van het landschap aan de orde. De tocht voert onder meer langs hunebed D10, historische karrensporen, hoge stuifduinen en nieuwe natuur. Verder wordt het 'geheim' van het Voorste en Achterste Veen toegelicht.
Start 10.30 uur, parkeerplaats Gasterse Duinen.
- **Zondag 20 november: Veldnamen en boermarken rond Gasteren**
Deze wandeling voert door de mooie natuur van het esdorp Gasteren. De gidsen vertellen over het ontstaan van het beek- en esdorpenlandschap met de karakteristieke heide, beekdalen en essen. Iedere akker, ieder kampje, bosje en ven heeft zijn eigen veldnaam die iets zegt over die ontstaansgeschiedenis.
Start 10.00 uur, parkeerplaats Gasterse Duinen.

Excursieprogramma

Drentsche Aa

Drentsche Aa

HET SPAREN WAARD

Help mee met gift

Heeft het Drentsche Aa-gebied ook uw hart gestolen? U kunt meehelpen het gebied zo mooi te houden door een gift te doen aan het Gebiedsfonds Drentsche Aa. Elke bijdrage, groot of klein, wordt gebruikt voor het onderhoud en waar nodig herstel van dit prachtige landschap.

U kunt uw bijdrage overmaken naar IBAN: NL73 RABO 0129.0784.84 op naam van Stichting Gebiedsfonds Drentsche Aa.

Meer weten? Kijk op www.gebiedsfondsrentscheaa.nl.

Gebiedsfonds
DRENTSCHE AA

Bent u al geabonneerd op onze digitale nieuwsbrief? Deze gratis nieuwsbrief komt vier keer per jaar uit. Ga naar www.drentscheaa.nl en klik op het blauwe logo met 'Drentsche Aa nieuwsbrief'.

DRENTSCHE AA
NIEUWSBRIEF

@NPDrentscheaa

www.facebook.com/drentscheaa

www.instagram.com/nationaal_park_drentscheaa

Colofon

Secretariaat Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa
Kees Folkertsma, Roelie van Gulderen

Postbus 122, 9400 AC Assen
Telefoon: (0592) 365864 / 365225
E-mail: drentscheaa@drenthe.nl

Internet: www.drentscheaa.nl

Communicatie en Educatie
Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

IVN Drenthe: André Brasse, Timanca Manak
Postbus 125, 9400 AC Assen
Telefoon: (0592) 371740

Eindredactie

Henk van den Brink, Noordwolde (Gr)

Redactie

André Brasse, Henk van den Brink, Timanca Manak

Fotografie

NP Drentsche Aa
(tenzij anders aangegeven)

Grafische verzorging

Docucentrum provincie Drenthe

Cartografie

GIS en Cartografie provincie Drenthe

Druk Koninklijke Van Gorcum

Verspreiding PostNL

Oplage

27.000 (gedrukt op FSC-papier)

MIX
Papier van
verantwoorde herkomst
FSC® C092667

© Secretariaat Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa
2016

ISSN: 1876-8989

Nederland heeft 20 nationale parken

Partner van
Geopark de Hondsrug
UNESCO Global Geopark

